

Přednáška Holocaust II. z cyklu „Úvod do romistiky“ – FFMU 21.11. 2007

Koncentrační tábory jako jeden z nástrojů provedení holocaustu

Tzv. cikánský tábor v sektoru B-II-e v KT Auschwitz-Birkenau

V koncentračním táboře Osvětim – Březinka byli uvězněni společně s Romy z dalších evropských zemí přímo kontrolovaných nacisty (kromě protektorátu z Německa, Rakouska, Nizozemí, Belgie, Lucemburska, Polska atd.) ve zvláštním úseku B-II-e označovaném jako „cikánský rodinný tábor“. Zde provozoval své pseudovědecké pokusy dr. Josef Mengele, který vykonával funkci táborového lékaře. Středem jeho zájmu byla především romská dvojčata. Židovská vězeňkyně Dina Gottliebová byla pro něho nucena portrétovat uvězněné Romy. V dubnu 1944 bylo v táboře internováno asi 6 000 vězňů (z původních 22 000). Práceschopní vězni byli potom deportováni do koncentračních táborů v Německu (především Buchenwald a Ravensbrück). V noci z 2. na 3.8.1944 byli zbývající vězňové v počtu 2 897 osob nahnáni do plynových komor, kde zahynuli.

Přehled důležitých událostí:

1942, 16.12. - šéf nacistických SS a německé policie Heinrich Himmler vydal rozkaz o deportaci „cikánských míšenců, Cikánů-Romů a neněmeckých příslušníků cikánských kmenů balkánského původu“ do koncentračního tábora Auschwitz II.-Birkenau, kde byl od února 1943 zřízen zvláštní tzv. cikánský rodinný tábor, v němž bylo uvězněno nejméně 22 000 Romů z celé Evropy.

1943, 7.3. - do koncentračního tábora Auschwitz II.-Birkenau byl z Brna vypraven první hromadný transport českých a moravských Romů. Z Moravy přivezeno do cikánského tábora v Osvětimi II-Březince 498 osob.

1944, 2.8. - po transportu 918 práceschopných romských mužů do Buchenwaldu a 490 romských žen do Ravensbrücku bylo odvedeno 2 897 žen, dětí a starých lidí z tzv. cikánského rodinného tábora v Auschwitz II.-Birkenau do plynových komor, kde byli zavražděni. Mezi nimiž byl i neznámý počet českých vězňů.

1945 - do Čech a na Moravu se vrátilo 583 bývalých romských vězňů z koncentračních táborů. Na konci roku odhadovalo četnictvo, že v českých zemích žije asi 1 000 Romů.

Holocaust Romů na Slovensku

Ačkoliv na Slovensku neproběhla genocida Romů ve všech jejích stupních, tak byli Romové jednoznačně obětí rasového pronásledování. Některé stupně procesu, který vedl jak k vyvraždění židovské, tak romské evropské populace byly završeny. Jednalo se o vyloučení ze společnosti (vystěhování romských osad, zákazy vstupu atp.) a náznaky systematizace celého postupu (definice „Cikána“, dílčí soupisy). Vývoj z roku 1944 jednoznačně naznačoval, že i na Slovensku probíhal proces genocidy (zřízení zvláštního tábora pro romské rodiny, vypalování osad a vraždění jejich obyvatel).

Důvodů, proč Romové jako kolektivita fyzicky přežili rasismus fašistické Slovenské republiky, je několik. Jistou roli hraje i jejich počet: se stotisícovým množstvím by bylo obtížnější se vypořádat než s Romy v Protektorátu Čechy a Morava. Dalším důvodem byla

alespoň formální nezávislost Slovenska na nacistickém Německu na rozdíl od "protektorátu", kde genocidní politiku vůči Cikánům určovaly "říšské" zákony. Hlavním důvodem ovšem byla integrovanost Romů do předválečné slovenské společnosti.

Doporučená literatura:

Fedič V.(ed.) - Východoslovenskí Romovia počas II. svetovej vojny. Svedectvá pamätníkov, Humenné

Nečas, Ctibor: Nad osudem českých a slovenských Cikánů v letech 1939-1945, Brno 1981

Nečas, C.: Českoslovenští Romové v letech 1938-1945, Brno 1994

Nečas, C.: Holocaust českých Romů, Praha 1999

Po Židoch Cigáni. Svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945, I. díl, Praha 2005

Rómovia druhá svetová vojna, Bratislava 2006

Tancoš. J.-Lužica R.: Zatratený a zabudnutí, Bratislava 2002